

Beslut

efter kvalitetsgranskning av läsfrämjande
arbete i grundskolan – med särskilt fokus på
undervisningen i svenska i årskurs 4–6 vid Västra
Berga skola i Helsingborgs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Västra Berga skola avseende verksamhetens kvalitet inom det läsfrämjande arbetet i grundskolan – med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Med läsfrämjande arbete avses här undervisningsinslag och aktiviteter som syftar till att stimulera och vidga elevers läsintresse och utveckling av goda läsvanor.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/lasframjande-arbete-i-grundskolan/>

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Västra Berga skola i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *hög utsträckning* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete i *flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar.

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.
- Rektorn behöver ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Med ett sådant underlag har rektorn en grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **19 september 2022** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2020:8002) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Här bedöms i vilken utsträckning lärarna integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse. I detta ingår att:

- Lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa.
- Lärarna framhåller läsningens värde genom att de visar intresse för vad eleverna läser samt ger läsningen utrymme och prioritet i undervisningen.
- Lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna riktar läsfrämjande insatser särskilt mot elever med svagt intresse för eller ringa vana vid att läsa, eller som i övrigt begränsas av stereotypa mönster i sin läsning. Lärarna matchar läsmaterialet med elevernas intressen, erfarenheter och behov. Lärarna visar att de har höga förväntningar på samtliga elever genom att förmedla att alla elever kan utvecklas till goda läsare.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *hög utsträckning* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna främjar elevernas läsintresse genom att sätta läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang och tydliggöra syftet med läsningen för eleverna. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa, när det gäller såväl individuellt som gemensamt lästa texter.

Vidare visar granskningen att lärarna främjar elevernas läsintresse genom att framhålla läsningens värde. Lärarnas undervisning reflekterar på flera sätt värdet av läsning, och läsningen ges utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen.

Granskningen visar vidare att lärarna arbetar aktivt med läsfrämjande insatser och särskilt riktar dem mot elever med svagt intresse för eller ringa vana vid att läsa. Lärarna har kännedom om den egna elevgruppens läsintresse utifrån att de på ett

strukturerat sätt tagit reda på detta genom en elevenkät för årskurserna 4–6. Lärarna arbetar också på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse samt stärker upp med undervisningsinslag för att motverka mönster som begränsar eleverna i deras läsning. Lärarna visar också att de har höga förväntningar på samtliga elever och erbjuder dem vägledning för att matcha läsmaterial med deras intressen, erfarenheter och behov.

Motivering

Lärarna tydliggör syftet med läsningen och sätter den i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang

Granskningen visar att lärarna sätter de texter eleverna läser i ett innehållsmässigt sammanhang och försäkrar sig om att syftet med läsningen framgår för eleverna. Lärarna beskriver i intervju att de väljer läsmaterial utifrån medvetna didaktiska val. De berättar exempelvis att de medvetet väljer läsmaterial som ska tilltala eleverna och väcka deras intresse samt lämpa sig för olika arbetssätt. Av elev- och lärarintervjuer framgår också att lärarna förklarar för eleverna varför de ska läsa de texter de läser. Såväl eleverna som lärarna berättar också att läsning av texter ofta sker i en ämnesövergripande kontext, exempelvis kopplat till arbete om kroppen i naturorienterande ämnen eller om vikingatiden i samhällsorienterande ämnen. Av samtliga intervjuade elevgrupper framgår också att eleverna upplever läsningen som sker inom ramen för undervisningen som meningsfull.

Granskningen visar också att lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa, när det gäller såväl individuellt som gemensamt lästa texter. Lärarna beskriver i intervju att de som ett naturligt inslag i undervisningen involverar eleverna i samtal om och utifrån samtliga texter som de läser. Av elevintervjuerna framgår förvisso att elevernas upplevelse av i vilken omfattning de ges möjlighet att samtala om läst text skiljer sig något åt. Såväl eleverna som lärarna ger dock exempel på att lärarna inför, under och efter läsning av gemensamma texter för samtal med eleverna om textens innehåll. Lärarna och eleverna ger också exempel på att eleverna ges möjlighet att samtala om de böcker som de läser individuellt och i par. Detta sker dels genom att lärarna under vissa lektioner efterfrågar vad böckerna handlar om och dels genom att eleverna får samtala om och utifrån böckerna i halvklass, i mindre grupper och i par. Lärarna ger även exempel på metoder de använder för att uppmuntra elever att vara delaktiga i samtalen, så som att tilldela eleverna olika samtalsroller.

Lärarna framhåller läsningens värde för eleverna

Granskningen visar att läsningen ges utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen. Såväl lärarna som eleverna beskriver i intervjuer att det i undervisningen ges stort utrymme för olika typer av läsning och enligt eleverna ges de tillräcklig med tid för att läsa under lektionerna. I årskurserna 4 och 5 innefattar

undervisningen dagligen såväl tyst läsning som högläsning, samt parläsning tre gånger i veckan. Även om utrymmet för läsning är något mindre i årskurs 6, så berättar eleverna att de för närvarande läser individuellt vid tre tillfällen i veckan, och att de därutöver har högläsning och parläsning. Vidare framgår att lärarna aktivt uppmuntrar eleverna till läsning på fritiden. Eleverna ges bland annat läsläxor, exempelvis att läsa högt för en vårdnadshavare tre gånger i veckan och läsbingon till loven.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att lärarnas undervisning även på andra sätt reflekterar läsningens värde. Eleverna ger exempel på att lärarna intresserar sig för deras läsning genom att efterfråga deras reflektioner utifrån de texter som de läser. Eleverna och lärarna berättar också att lärarna pratar med eleverna om vikten av att läsa mycket för att bygga upp och underhålla sin läsförmåga och sitt ordförråd. Enligt lärarna för de även sådana samtal med vårdnadshavarna. Lärarna berättar också att de framhåller sin egen läsning för eleverna genom att berätta vad de själva läser på fritiden.

Lärarna arbetar aktivt med läsfrämjande insatser och riktar dem till elever med svagt läsintresse

Granskningen visar att lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse samt stärker upp med undervisningsinslag för att motverka begränsande mönster. I intervju med lärarna uttrycker de en medvetenhet om de generella skillnaderna i samhället som finns vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga. De beskriver också att de har en god uppfattning om den egna elevgruppens läsintresse, erfarenheter och behov, samt att de generella skillnaderna i samhället delvis återfinns i deras egna klasser. Lärarna berättar att deras uppfattning bland annat baserar sig på en enkät om läsintresse som de genomförde bland eleverna i mellanstadiet under vårterminen 2021. Lärarna beskriver att det finns en stor spridning vad gäller såväl läsförmåga som läsintresse hos de elever de undervisar, både inom och mellan årskurserna. De berättar också att det finns ett mönster att pojkar har ett lägre läsintresse än flickor.

Lärarna beskriver vidare att de utifrån denna kännedom anpassar läsundervisningen till elevernas erfarenheter, intressen och behov. För att stimulera elever med såväl högt som lågt läsintresse varierar de medvetet läsundervisningen både vad gäller läsmaterial, läsformer och metoder för att bearbeta läst text. Lärarna ger också flera exempel på att de riktar insatser särskilt mot elever med svagt läsintresse. De har exempelvis identifierat att flera pojkar har ett intresse för fotboll och för datorspel, och därför införskaffat böcker inom dessa teman som en ingång till läsningen. Ett annat exempel är att elever med motsvarande läskunskaper indelas i läspar, både för att stimulera elever med lässvårigheter att delta i högläsning och för att lärarna uppmärksammat att denna läsform stimulerar läsintresset särskilt bland pojkarna. Såväl eleverna som lärarna

ger också exempel på att elever med svagt läsintresse ges möjlighet att lyssna till text, att lärarna sätter sig bredvid de elever som inte läser för att uppmuntra dem att komma igång samt att lärarna uppmärksammar elevernas läsning när de presterat väl.

Vidare visar granskningen att lärarna har höga förväntningar på samtliga elever vad gäller läsning, och att lärarna erbjuder eleverna vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen, erfarenheter och behov. I intervjuer beskriver såväl eleverna som lärarna att lärarna uppmuntrar och visar förväntningar på att samtliga elever kan utvecklas till goda läsare. Eleverna beskriver att lärarna uttrycker förväntningar på att samtliga elever, oavsett kön, kan och ska delta i läsningen under lektionerna och genomföra sina läsläxor, även om anpassningar görs för elever som har svårigheter att läsa. Eleverna berättar att lärarna också uttrycker höga förväntningar på dem när de ska välja böcker för individuell läsning och parläsning. Lärarna vill då att eleverna ska välja omfångsrika böcker med berättande text, även om de ges möjlighet att därutöver också låna andra böcker. I samtliga elevintervjuer framkommer att eleverna vid valet av böcker för individuell läsning och parläsning ges god vägledning av skolans bibliotekarie, både vad gäller genre och svårighetsgrad. Lärarna berättar också att de arbetar aktivt med att inventera elevernas behov och intressen som grund för att i undervisningen matcha läsmaterial till eleverna. Enligt eleverna lyckas lärarna också bra med att hitta intressanta texter som de ska läsa.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Här bedöms i vilken utsträckning skolans övergripande läsfrämjande arbete är strategiskt och uthålligt. I detta ingår att:

- Skolan bedriver ett strategiskt läsfrämjande arbete genom att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och som uppmuntrar lärare att sprida läsfrämjande strategier till varandra. I det strategiska läsfrämjande arbetet ingår också att skolbiblioteket utgör en viktig resurs samt att skolan skapar fysiska och sociala miljöer som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.
- Skolan uppmärksammar mönster och skillnader mellan olika elevgrupper när det gäller elevernas läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn med personal genomför insatser för att möta identifierade mönster och skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal när det gäller läsning.
- Skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn intar en aktiv roll när det

gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Med utgångspunkt i uppföljning och analys av såväl resultat som skolans arbetsprocesser initierar rektorn vid behov utvecklingsinsatser avseende det läsfrämjande arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Skolinspektionens granskning visar att skolan i vissa delar bedriver ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor. Såväl rektorn som skolpersonalen ser skolbiblioteket som en viktig resurs som också används i det läsfrämjande arbetet. Rektorn verkar också för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan. Dock behöver rektorn med personal i större utsträckning samverka kring det läsfrämjande arbetet. Vidare finns vissa läsfrämjande läsmiljöer på skolan, men tillgången till dessa miljöer skiljer sig åt mellan skolans olika stadier. Rektorn kan således i högre grad leda ett arbete för att skapa stimulerande läsmiljöer på skolan, och göra eleverna delaktiga i utformningen av dessa miljöer.

Granskningen visar vidare att skolan delvis uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper. Rektorn med personal har en viss förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Skolan bedriver ett systematiskt arbete med att stadiervis följa upp och analysera elevernas läsförmåga. Rektorn tar dock inte initiativ till att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan. Rektorn med personal genomför ändå i viss mån insatser för att elevgrupper med mindre gynnsamma förutsättningar ska få möjlighet att utveckla vilja och intresse för läsning. Rektorn förmedlar också höga förväntningar på alla elever och skolpersonal.

Vidare visar granskningen att skolan endast till viss del bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn antar i viss mån en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen, men följer inte upp och analyserar resultat och arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet.

Skolinspektionen har identifierat två utvecklingsområden inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdena och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden nedan*.

Motivering

Skolan bedriver delvis ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor

Granskningen visar att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och av kunskapsspridning, men att samverkan mellan lärarna inte sker specifikt avseende det läsfrämjande arbetet. Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att rektorn har organiserat för samverkan mellan lärarna i stadivisa arbetslag och stadieövergripande seminariegrupper samt att skolledningen generellt uppmuntrar lärarna att sprida goda exempel från sin egen undervisning. Av intervjuer med rektorn och lärarna framkommer dock att lärarnas samverkan kring läsning främst sker med fokus på elevers läsförmåga. Det finns heller inte finns några uttalade förväntningar från skolledningen att lärarnas samverkan ska innefatta arbetet med att främja elevers läsintresse och goda läsvanor. Enligt lärarna har varje stadie också sitt eget sätt att arbeta med läsning. Det framgår av intervjuer med såväl lärarna som bibliotekarien att de ser ett behov av att förbättra lärarnas samverkan avseende det läsfrämjande arbetet. Detta gäller såväl samverkan över stadiegränser som inom högstadiet. De beskriver till exempel att det finns skillnader i vilka arbetsmetoder som tillämpas vad gäller läsning i mellan- respektive högstadiet och att detta bland annat medför att elevernas egenvalda läsning minskar i högstadiet.

Av intervjuer med rektorn och bibliotekarien framgår emellertid att rektorn har instruerat bibliotekarien om att finnas tillgänglig för lärarna. Enligt såväl bibliotekarien som lärarna finns också ett bra samarbetsklimat dem emellan och en vilja att testa nya idéer. Bibliotekarien samverkar även med specialpedagogen för att kunna ge elever vägledning avseende svårighetsgrad vid valet av böcker för individuell eller gemensam läsning. Genom bibliotekarien deltar skolan också i flera lästävlingar och läsprojekt i samverkan med externa aktörer så som folkbibliotek, bokhandlare och föreningar.

Granskningen visar vidare att såväl rektorn som skolpersonalen ser skolbiblioteket som en viktig resurs som också används i det läsfrämjande arbetet. Under ett par års tid har skolledningen medvetet satsat på biblioteksverksamheten både vad gäller kompetens och uppbyggnad av ett brett och varierat utbud av läsmaterial. Enligt lärarna och rektorn utgör biblioteket och bibliotekarien navet i skolans läsfrämjande arbete. Bibliotekarien initierar och genomför både återkommande och temporära skolövergripande läsfrämjande insatser. Bibliotekarien och lärarna i låg- och mellanstadiet beskriver också att lärarna regelbundet nyttjar biblioteket i undervisningen, exempelvis genom fasta tider för biblioteksbesök samt fasta tider där bibliotekarien har högläsning och boksamtal med eleverna. Enligt bibliotekarien och lärarna används biblioteket även i högstadiet, om än inte lika organiserat och strukturerat.

Vidare visar granskningen att rektorn delvis leder ett arbete för att skapa fysiska och sociala miljöer i skolan som syftar till att stimulera elevernas läsintresse. Av intervjuer med rektorn, lärarna, eleverna och bibliotekarien framkommer att rektorn har satsat på att utforma en miljö i skolbiblioteket som inbjuder elever till läsning. De beskriver biblioteksmiljön som lugn, trygg och inspirerande med mysiga vrår. Rektorn har också bemannat biblioteket med en utbildad bibliotekarie, som i sin tur verkar för läsfrämjande inslag i såväl den fysiska som sociala miljön på skolan. Bibliotekarien visar exempelvis upp elevers boktips på en centralt placerad tv-skärm och har planerar för en skoltidning samt rastläsning i biblioteket. I vilken mån skolans fysiska läsmiljö i övrigt stimulerar elever till läsning skiljer sig emellertid åt mellan stadierna, enligt rektorn. Den skolbyggnad som högstadieeleverna vistas i inrymmer exempelvis ytor där eleverna kan sitta och läsa i lugn och ro. Enligt eleverna, lärarna, rektorn och bibliotekarien saknas dock sådana ytor i mellanstadiet. Eleverna beskriver att det finns kapprum med soffor, men inga utrymmen där de kan läsa i lugn och ro. Enligt rektorn och eleverna ges eleverna inte heller möjlighet att påverka läsmiljön på skolan.

Skolan uppmärksammar och möter delvis skillnader mellan olika elevgrupper

Granskningen visar att rektorn med personal har en viss förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga som finns kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Rektorn tar dock inte initiativ till att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan. Det finns dock enstaka exempel på att lärarna i mellanstadiet på eget initiativ genomfört en elevenkät avseende läsintresset och läsvanorna i de egna elevgrupperna. Rektorn såväl som personalen beskriver i intervjuer att de ändå har en uppfattning av att elevernas läsintresse sjunker med stigande ålder och att flickor har ett högre läsintresse än pojkar. Enligt rektorn och lärarna för de dock inte några gemensamma diskussioner om hur skolan ska arbeta för att möta sådana mönster.

Av intervjun med svensklärarna framgår dock att skolan bedriver ett systematiskt arbete med att stadiervis följa upp och analysera elevernas läsförmåga. Lärarna säger att de tillsammans med rektorn har diskuterat den sjunkande trenden i samhället vad gäller elevers läsförståelse, och att de ser ett liknande mönster på den egna skolan. Såväl eleverna som lärarna beskriver samtidigt att elevernas intresse för läsning inte alltid beror av läsförmågan, utan att det också finns andra faktorer som påverkar, så som kön och läsvanor i hemmen.

Även om rektorn inte leder något samlat arbete för att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader avseende elevernas läsintresse och läsvanor så genomför skolan vissa insatser för att motverka det sjunkande intresset för läsning med stigande ålder och pojkars vikande läsintresse. Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att skolan gör insatser för att stimulera pojkars

läsintresse, så som parläsning och inköp av för dem intressanta böcker samt vägledning av bibliotekarien vid bokval. Ett annat exempel är att bibliotekarien uppmärksammat att den egenvalda läsningen generellt bland skolans elever tenderar att minska efter årskurs 6 och att hen därför genomför högläsningsinsatser i årskurs 7.

Rektorn med personal genomför också vissa insatser för att elevgrupper med mindre gynnsamma förutsättningar ska få möjlighet att utveckla vilja och intresse för läsning. Rektorn beskriver att det på skolan finns stora skillnader i kunskapsresultat bland skolans elever och stora skillnader mellan elevernas förutsättningar vad gäller socioekonomi och studievanor i hemmen. Skolan arbetar därför med att från förskoleklass läsa och presentera böcker för eleverna och med att uppmuntra och stödja föräldrar att läsa med barnen hemma. Enligt bibliotekarien finns böcker i biblioteket på cirka 30 olika modersmål, och flera av dem finns på både svenska och ett annat språk för att underlätta läsning i hemmen där eleverna och vårdnadshavarna inte har svenska som modersmål.

Granskningen visar vidare att rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och på skolpersonalen. I intervju med skolläda och lärarna beskriver de en medvetenhet om att det egna bemötandet påverkar elevernas uppfattning om läsning. De ger exempel på att de därför både försöker göra lärandet lustfyllt och att i olika sammanhang lyfta vikten av att läsa. Rektorn beskriver att det finns en stor spridning bland skolans elever vad gäller migrationsbakgrund och studievana men att skolan har som utgångspunkt att alla elever kan utvecklas till goda läsare. Enligt rektorn visar sig detta exempelvis i att skolan lägger stort fokus på arbete kring elever med särskilda behov och har ett utvecklat arbete vad gäller specialpedagogiska verktyg och strategier för att stärka elevernas läsförmåga.

Skolan bedriver endast till viss del ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen.

Granskningen visar att rektorn i viss mån antar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Rektorn har exempelvis anställt en utbildad bibliotekarie, som i sin tur tar initiativ till nya läsfrämjande insatser. Rektorn välkomnar också och tar till vara på personalens förslag. Av intervjuer framkommer dock att rektorn inte leder något arbete för att följa upp och analysera i vilken mån och hur det läsfrämjande arbetet bedrivs i undervisningen. Enligt rektorn har hen endast liten inblick i hur lärarna arbetar med just läsfrämjande inslag i undervisningen. Enligt såväl rektorn som personalen tar rektorn i låg utsträckning själv initiativ till utvecklingsinsatser gällande skolans läsfrämjande arbete. Rektorn beskriver också att de läsfrämjande insatser som personalen initierar och genomför tenderar att vara punktinsatser och inte del av något sammanhållet utvecklingsarbete på övergripande nivå. Rektorn och lärarna beskriver i intervju att skolan däremot bedriver ett strukturerat utvecklingsarbete kring läsning med fokus på elevernas läsförmåga, och ger exempel på att detta innefattar såväl

kompetensutvecklingsinsatser som arbete för att utveckla strategier och material i undervisningen. Enligt såväl rektorn som lärarna finns exempel på att utvecklingsinsatser som därigenom genomförs även gynnar elevers läsintresse och läsvanor, så som användning av vissa läsmaterial. Vilka effekter dessa insatser har för elevernas läsintresse är dock inget som följs upp.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.
- Rektorn behöver anta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Med ett sådant underlag har rektorn en grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

Granskningen visar att skolan delvis uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper. Rektorn med personal har en viss förståelse för de generella skillnaderna som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn leder dock inte något samlat arbete för att upptäcka eventuella skillnader och mönster som kan finnas kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön när det gäller elevernas läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Rektorn med personal saknar också ett sammanhållet arbete för att genomföra insatser för att möta sådana mönster och skillnader.

Granskningen visar vidare att skolan endast till viss del bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn antar i viss mån en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Rektorn leder dock inte något arbete för att följa upp och analysera i vilken mån och hur det läsfrämjande arbetet bedrivs i undervisningen och utbildningen.

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs på skolenhetsnivå.² En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens

¹ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

² 4 kap. 4§ skollagen (2010:800).

och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.³ Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.⁴ Resultat från tidigare kvalitetsgranskning visar att det är vanligt att skolor saknar systematiska och kontinuerliga uppföljningar av hur elevernas läsintrasse utvecklas, och att de därmed saknar viktiga underlag för att utveckla läsundervisningen såväl på individnivå som på skolövergripande nivå.⁵

Sverige har under ett antal år sett ett vikande läsintrasse bland barn och unga.⁶ Elevernas lust att läsa tycks också avta med stigande ålder, detta samtidigt som grundskolans högre årskurser bjuder på allt mer avancerade och krävande texter.⁷ Vidare finns det orosmoln kopplade till en bristande likvärdighet avseende såväl läsförståelse som läsintrasse, relaterat till både kön och socioekonomisk bakgrund.⁸ Med ett minskande intresse för läsning och ökande skillnader mellan elever, ökar betydelsen av skolornas läsfrämjande arbete och vikten av att skolan hittar sätt att stimulera och vidga samtliga elevers läsintrasse och läsning.⁹

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn utvecklar skolans övergripande läsfrämjande arbete så att det blir mer strategiskt och uthålligt. I detta ingår att skolan i högre grad uppmärksammar och möter skillnader gällande läsintrasse och läsvanor mellan olika elevgrupper. Rektorn behöver ta initiativ till att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader på den egna skolan genom kontinuerliga uppföljningar och analyser av elevernas läsintrasse och läsvanor i olika årskurser och elevgrupper. Rektorn kan utifrån en sådan uppföljning och analys skapa en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att möta eventuella mönster och skillnader som identifierats på den egna skolan. Genom uppföljningar av läsintrasse som undervisningsrelaterad fråga visar rektor också att den frågan är prioriterad och att lärarnas sätt att undervisa har betydelse för elevernas läsintrasse. Genom en löpande analys och ett systematiskt arbete kan mindre väl fungerande läsfrämjande arbetssätt eller undervisningsstrategier både upptäckas och justeras.

Vidare rekommenderar Skolinspektionen att skolan i högre grad bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. I detta ingår att rektorn tar en mer aktiv roll genom att följa upp och

³ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

⁵ Skolinspektionen (2016). *Läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurserna 4–6*, s. 5, 13.

⁶ SOU 2018:57. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*, s. 232, 276; Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Internationella studier 487*, s. 45–46; Skolverket (2017). *PIRLS 2016 Läsförståelse hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*, s. 39–40.

⁷ Statens Medieråd (2019). *Ungar och Medier*, s. 7.

⁸ SOU 2018:57, s. 26.

⁹ SOU 2018:57, s. 89.

analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsförbättrande arbetet samt, vid behov, initierar utvecklingsinsatser.

Av granskningen framgår att skolan har goda förutsättningar för att utveckla arbetet inom området genom de befintliga strukturer för samverkan som finns på skolan samt genom personalens kompetens och engagemang.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Lena Johansson. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Robert Östberg och Caroline Engskär deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Västra Berga skola under höstterminen 2021. Granskningen har genomförts på distans via digitala intervjuer. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Lena Johansson och Robert Östberg.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i svenska i årskurserna 4–6.
- Två gruppintervjuer med lärare som undervisar i textrika ämnen.
- En intervju med bibliotekspersonal.
- En intervju med skolans rektor och biträdande rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt Skolverkets officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Västra Berga skola, med Helsingborgs kommun som huvudman, är en grundskola med förskoleklass och årskurserna 1–9. Skolenheten leds av en rektor. Rektor har i sitt arbete stöd av en biträdande rektor som ansvarar för förskoleklass och årskurserna 1–6 och en biträdande rektor som bland annat har ansvar för skolbiblioteket. Skolan har en heltidsanställd utbildad bibliotekarie. Rektor har inte delegerat något ansvar avseende läsfrämjande arbete till någon av skolans personal.

Verksamheten innefattar totalt 287 elever varav 110 elever går i förskoleklass och grundskolans årskurser 1–3, 75 elever i årskurserna 4–6 och 102 elever i årskurserna 7–9. Skolan har tre undervisande lärare i ämnet svenska i årskurserna 4–6, samtliga med lärarlegitimation och behörighet för den undervisning de bedriver.

Bilaga 2: Författningsstöd

Av skollagen framgår att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁰

Av läroplanen för grundskolan framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.¹¹ Av kursplanen i svenska framgår att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.¹² Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.¹³

Skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.¹⁴ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.¹⁵ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.¹⁶

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas

¹⁰ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹¹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag.

¹² Ibid. 5.18. Svenska. Syfte.

¹³ Ibid. 2.2 Kunskaper.

¹⁴ Ibid. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. God miljö för utveckling och lärande.

¹⁵ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

¹⁶ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

utveckling och lärande. Läraren ska i samverkan med [...] lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande.¹⁷

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹⁸ Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.¹⁹ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen (systematiskt kvalitetsarbete) genomförs på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.²⁰

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Vidare har rektorn ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²¹

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, bland annat jämställdhet.²² Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.²³

¹⁷ Ibid. 2.5 Övergång och samverkan.

¹⁸ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

¹⁹ Ibid. 2 kap. 10 §.

²⁰ Ibid. 4 kap. 4–5 §§.

²¹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 2.8. Rektorns ansvar.

²² 1 kap. 5 § skollagen (2010:800).

²³ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Rektorn behöver ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Med ett sådant underlag har rektorn en grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?